

DAGENS FRÅGOR

Mycket marginellt!

Det ser nu ut att finnas en politisk majoritet inte bara för att avveckla den svenska kärnkraften utan också för att tidigarelägga avvecklingen av delar av den. Därför bör det ligga i allas vårt intresse att lite fundera på hur framtiden kan tänkas komma att se ut.

Den tanken har också varit föremål för det statliga energiverkets intresse och i den sa kallade tvåreaktorsutredningen föreligger nu en framtidsvy där landet mycket väl står ut med att två reaktorer tas ur produktion redan 1997. För att vi skall klara bortfallet av åtta terawattimmar föreslås i nu nämnd ordning sparande och gasturbiner. Stämmer ändå inte teorierna med verkligheten blir det till att bygga nya basproduktionsanläggningar i form av kondens- och värmekraftverk.

Men framför allt gäller det att öka den befintliga produktionskapaciteten. Det kan ske genom att man effektiviserar nuvarande verk, slutar exportera kärnkraftel till Danmark och i stället importerar kolbaserad el därifrån. Det går, sägs det, om danskarna eldar på för fullt dygnet runt, i stället för att som nu ta det lugnt på natten.

Det är medaljens framsida. Baksidan, som också finns, men som det inte talas lika mycket om i energiverkets rapport, heter luftföroreningar och försämrad miljö. Att avveckla två reaktorer innebär, säger STEV, att ytterligare två-tre tusen ton svavel varje år sprids över landet, lika mycket kväveoxider samt en icke närmare angiven mängd tungmetaller.

Tre tusen ton! Varför hörs inga protestvåror från miljövännerna??

En enkel gissning är att miljövännerna/kärnkraftmotståndarna anser varje risk – av vilket slag och av vilken storleksordning som helst – mindre än den risk det innebär att fortsätta producera svensk kärnkraft-el.

Marginella merutsläpp, har det sagts.

Det är sannerligen till att hålla sig med breda marginaler!

Det blåser på höjderna

Känner ni Sverker Gustavsson? Det bör ni göra. Han är en av de Stora här i landet, en av dem som styr oss. Han är statssekreterare i Utbildningsdepartementet. När han en gång lämnar detta, kan han välja mellan att bli generaldirektör och landshövding och, givetvis, ambassadör.

Hur högt han redan kommit framgår av en polemik han fört mot Lunds universitets rektor, professor Håkan Westling. Han har gjort ett välskrivet och, det bör erkännas, nästan vänligt erkännande inlägg. Westling hade påpekat, att av de pengar, som anslogs genom den välreklamerade forskningspropositionen förra året, stora belopp gått till administration och annat och inte till forskning. Just så var regeringens avsikt, meddelar Gustavsson. Och han fortsätter "... det finns förvisso bra skäl för att vi också i fortsättningen skall satsa relativt mycket på högre utbildning och forskning. Vårt samhälle behöver omfattande och kvalificerade insatser inom dessa områden. Framför allt gäller detta med tanke på Sveriges höga ambitioner i fråga om att samtidigt hävda principerna om full sysselsättning

och solidarisk lönepolitik utan att öka skattetrycket.”

Professor Westling reagerade naturligtvis då han av Gustavsson fick bekräftat, om än i inlindade termer, att regeringen ordnat så att ”den av riksdagen beslutade satsningen på forskning inte bara naggas i kanten utan sannolikt helt elimineras”. Men detta bör erkännas rent ut, ”annars hamnar vi i ett slags orwellskt ny-språk där satsning betyder frånvaro av nedskärningar”.

Det bör också förlåtas honom om han inte riktigt förstått att cancerforskning och aidsforskning — för att bara nämna två områden inom hans egen fakultet — bör utnyttjas för att hävda principerna om full sysselsättning och solidarisk lönepolitik. För vanliga läsare förefaller Gustavssons fraser vara hämtade ur någon LO-broschyr och förmodligen inför valrörelsen anbefallda till flitig användning. Kopplingen mellan detta flöde av renlärig partipolitik och vetenskaplig kritisk forskning på hög nivå gör ju också ett intryck av utomordentlig enfald.

Men måhända är detta att göra Sverker Gustavsson orätt. Han måste vara kloka-re än så. Vad som till synes är rena enfalden kan vara en väl genomtänkt trosbekännelse. Kanske har han haft behov av en sådan inom Partiet och då har han gripit ett som man kan tycka ogripbart tillfälle för att visa partiets hegemoni — för att använda det nya begreppet — också inom aidsforskningen. Samtidigt skall han själv framstå som den som aldrig gjort anspråk på att vara självtänkare eller — än värre — som kommit med kritik.

En gång kommer kanske forskare att sysselsätta sig också med Sverker Gustavsson och den inflytelserika krets han

tillhör. Låt dem då gå tillbaka till det gulnande tidningspappersbladet i Svenska Dagbladet den 13 februari 1988. Mycket blir då begripligt.

Fred på entreprenad

I mitten på februari samlades över 500 delegater från 360 organisationer till Svensk Folkriksdag för Nedrustning. Syftet med denna Folkriksdag var att söka påverka förhandlingarna vid FN:s generalförsamlings tredje extra möte om nedrustning — SSD III — i New York i sommar.

Delegaterna diskuterade säkerhetspolitik, kärnvapenhot, lagstiftning om vapenfri tjänst, vapenindustri, vapenhandel, opinionsbildning, fredsundervisning och mycket annat som ryms inom Folkriksdagens överläggningsämne — internationell nedrustning.

Kärnan i Folkriksdagen utgörs av Svenska FN-förbundet med distrikts- och lokalföreningar och olika fredsorganisationer som Svenska Freds- & Skiljedomsföreningen, Svenska Fredskommittén och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet. Ett stort antal fackförbund återfinns i deltagarlistan liksom representanter för ABF-föreningar, Broderskapsrörelsen, Unga Örnar, Vapenvägrarförbundet och andra folkrörelser. Partierna får inte skicka delegater men deras kvinno- och ungdomsförbund får delta såväl centralt som lokalt.

Årets Folkriksdag karakteriserades av samma konsekventa politisering som de föregående. Detta åstadkommes på i första hand två vägar. Dels bevakar de poli-

tiska kvinno- och ungdomsorganisationerna på vänsterkanten detta engagemang noga och ser till att de genom rader av regionala och lokala ombud har en tryggande majoritet. Dels har många av de andra föreningarna försetts med ombud som till helt övervägande del också representerar det radikala elementet i freds rörelsen. För att inga "olyckor" skall ske vid de talrika voteringarna under det beslutande plenarsammanträdet ser man dessutom till att deltagarna får ordentliga anvisningar inför varje votering om hur röstningen skall ske.

Ett stort antal motioner behandlades. Kvaliteten varierade från genomarbetade organisationsmotioner med internationell anknytning till högst personliga yttringar av mera udda kvalitet.

Det finns skäl för försvarsvänliga debattörer att bemöta den argumentation som kommer till uttryck vid arrangemang sådana som Folkrikdagen för Nedrustning. I vissa fall bör det göras på plats. Allra viktigast är emellertid att det görs i den allmänna debatten.

Svensk gränsbevakning

Antingen var det i Storlien, där Folk och Försvar hållit sin årliga och värdefulla träff mellan försvarsledning och politiker, eller var det i en artikel i SvD, som en överste och regementschef tog upp en fråga som ingen vill svara på. Om den sovjetiska eller snarare hela Warszawapakten skulle gå från krigsförberedelser — och sådana pågår ju genom ubåtarna och på andra sätt — till ett angrepp, när och hur får vår försvars-

ledning och vår regering reda på vad som händer? Kommer det att ges någon förvarning?

Man bör komma ihåg, att det måste till överväldigande säkra tecken på ett förestående anfall för att vår regering skulle reagera. Förmodligen skulle statsminister Carlsson hålla ett välformulerat tal utan innehåll och försvarsminister, ja, vad heter han?, skulle inte göra någonting. I dagarna närmast före den 9 april 1940 då sådana överväldigande säkra varningar fanns, hette statsministern Per Albin Hansson och försvarsministern Per Edvin Sköld och ändå avslogs dåvarande ÖB:s begäran om en partiell mobilisering.

På vilka sätt skulle varningar i dag kunna nå Sverige? Det första sättet vore meddelanden från iakttagare inom de anfallande länderna, men den metoden kan man bortse ifrån. Det andra, långt bättre, vore genom flygfotografering. Men från svensk sida förekommer ingen sådan överfrämmande land. Nato eller enbart amerikanerna fotograferar nog från höga höjder då så är möjligt men troligen är det inte självklart "att de meddelar den svenska regeringen vad de sett. Truppkoncentrationer på andra sidan Östersjön kan ju också innebära en övning och inte mer. Men faran kan finnas där. Tala om detta för högsta ledningen i vårt UD, och Pierre Schori, förlåt, Sten Andersson, kommer att vifta bort all mistro mot vännerna i öster.

Ett tredje och hittills bedömt som det säkraste sättet är att lita till radiospaningen. Så var det efter kriget. Skickliga specialister läste chiffrerade telegram eller observerade radiotystnad. Nu är det förra svårare eller omöjligt och radiotystnad kommer inte att praktiseras av en anfall-

lande. Tvärtom blir det angeläget för honom att hålla lufttrafik som vanligt.

Vad finns att göra? Det någorlunda säkra är att följa vad som sker i Östersjön. Detta kan ske genom flyget så långt österut som det sovjetiska flyget tillåter. Det kan och måste ske också från bevakningsfartyg, numera mer nödvändiga än förr, sedan avtalet om den tidigare vita zonen blivit klart. "Civila" sovjetiska fiskefartyg är redan nu utrustade för spaning och en onormalt ökad fiskeflotta vore ett indici-

um på ökad fara framför allt för Gotland. Sverige behöver en välorganiserad organisation av smärre, snabba kontrollfartyg till skydd för vårt fiske, för våra vatten, för Gotland.

Den svenska kustbevakningen, som nu omorganiserats, behöver förstärkas. Den skall bli en samarbetspartner med tull och den skall kontrollera att fiskegränserna respekteras. Självklart är, att den också skall nära samarbeta med försvaret.